

PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI S FIDIC RED BOOK V OBLASTI STAVEBNICTVÍ

DANA MĚŠŤANOVÁ

Fakulta stavební ČVUT v Praze, Katedra ekonomiky a řízení ve stavebnictví

Abstract in original language

Soustředěním podkladů ze stavebních firem a na základě „Obchodních podmínek The Red Book of FIDIC“ lze precizovat konkrétní rizika a chyby, které se v souvislosti s těmito podmínkami vyskytují v různých etapách stavební zakázky – ve fázích nabídky, přípravy stavby, realizace stavby a jsou prioritou číslo jedna pro celý realizační tým. Pohled je rozdílný ze strany vyššího (generálního) dodavatele stavby, tak i subdodavatelů. Nejdůležitějším z bodů je „Priorita dokumentů“, která je upravena ve „Zvláštních obchodních podmínkách“ Uspořádání tohoto seznamu má zásadní vliv na ekonomický vývoj zakázky (řešení změnových listů), možnost posunu konečného termínu a dalších důležitých aspektů smlouvy.

Key words in original language

Obchodní podmínky; Reed Book FIDIC; stavební zakázky; rizika; chyby; dodavatel stavby; priorita dokumentů.

Abstract

By focusing the work of construction companies and on the "Terms and Conditions of the FIDIC Red Book" can elaborate specific risks and mistakes, which, in connection with these terms and conditions found in various stages of construction contracts - bid in phases, preparation of construction, construction site, and are a priority number one for the entire implementation team. View is different from the higher (general) contractor, and subcontractors. The most important points is "Priority Document", which is covered by the "Special business conditions" Organize this list has a significant impact on economic development contracts (a solution of change pads) to move the deadline and other important aspects of the agreement.

Key words

Terms and conditions; Reed Book FIDIC; Construction contracts; Risks; Bugs; Building Contractor; Priority documents.

Běžnou praxí se stává, že součástí smlouvy jsou „Všeobecné obchodní podmínky“. Využití všeobecných či jiných obchodních podmínek ve smluvním vztahu umožňuje Obchodní zákoník (§253, zákona č. 513/1991 Sb.) tak, že určitá část smlouvy může být jimi nahrazena. Díky tomu se textace samotných smluv zkrátila a odvolává se na tyto dokumenty.

Obchodními podmínkami „The Red Book of FIDIC“, „Všeobecnými obchodními podmínkami pro zhotovení stavby (vydáno SIA – Radou pro výstavbu a Hospodářskou komorou ČR)“ a též s „Všeobecnými obchodními podmínkami“ pracují běžně velké společnosti jako je STRABAG, METROSTAV, HOCHTIEF, GEOSAN GROUP, SKANSKA, SSŽ. atd. Dokumenty uplatňují i vůči svým subdodavatelům.

„Všeobecné obchodní podmínky“ v sobě zahrnují popis úkonů a podmínek týkajících se stavby a samotného smluvního kontraktu. Začínají přesným vysvětlením:

- pojmů,
- systémem předávání dokumentů,
- uvádí se dále vyjasnění priority dokumentů,
- povinnosti objednatele,
- povinnosti správce stavby (dozor stavby, inženýr stavby),
- povinnosti objednatele,
- způsob realizace,
- zkoušky a jejich odmítnutí,
- zahájení, zpoždění a přerušení prací,
- přijímací zkoušky,
- převzetí díla,
- fakturace,
- odpovědnost za vady,
- změny a dodatky,
- cena díla a platby,
- odstoupení od smlouvy ze strany objednatele,
- přerušení nebo odstoupení ze strany zhotovitele,

- riziko a odpovědnost,
- pojištění,
- vyšší moc,
- nároky, spory a arbitráž.

FIDIC jsou „Obchodní podmínky“ užívané v mezinárodní stavební praxi. Podmínky FIDIC, včetně jejich modifikovaných verzí, tak náleží k nejčastěji užívaným podkladům na uzavírání smluv na dodávky stavebních prací ve světě. Obchodní podmínky FIDIC jsou dnes užívány a rozšířeny rovněž jako smluvní podmínky ve výběrových řízeních Světové banky a Evropské banky v celém znění nebo v modifikované verzi. V naší republice se využívají podmínky FIDIC pro zakázky spolufinancované evropskou unií z programu ISPA, pro developerské projekty a byly taktéž projednány a schváleny pro zakázky Ministerstva dopravy ČR, pro Státní fond dopravní infrastruktury a Ředitelství silnic a dálnic ČR.

Důvodem rozšíření jedné smluvní praxe (ve formě FIDIC) prakticky po celém světě, když v každé zemi platí jiné zákonitosti, je především flexibilita a univerzální použití prakticky pro všechny druhy stavebních prací a technologie, a to nezávisle na rozsahu prací, způsobu dodávek stavebních prací (generální dodavatel, smlouvy na subdodávky stavebních prací, řízení projektů formou projektového managementu) a podílu místních specifik.

Původní podmínky dodávek FIDIC, který má sekretariát v Lausanne ve Švýcarsku, jsou tak užívány rovněž pro práce malého rozsahu jako i pro velké investiční celky nebo projekty infrastruktury, dopravní systémy, cestní stavitelství atd.

Problémem „Obchodních podmínek FIDIC“ může být již jejich překlad. Oficiální verze anglického překladu do českého jazyka totiž neexistuje. V současnosti je k dispozici kromě základní anglické verze, verze arabská, francouzská, španělská, japonská a ruská. I když je překlad textu pro dodavatele nespornou výhodou, slovní spojení nebo některé technické termíny nejsou při projednávání smluv zcela srozumitelné. Doporučuje se proto používat verzi v anglickém jazyce (originální verzi) a překlad používat pouze pro kontrolu smluvního textu. Anglický právní řád a precedenční právo, odborná terminologie a dlouhé a ne vždy srozumitelné věty rovněž neulehčí dodavateli práci se smluvními podklady. Použití jiného právního řádu, je ale prakticky vyloučeno. Výsledky soudních sporů, vedených na základě „Obchodních podmínek FIDIC“, nejsou ale zveřejňovány, proto dodavatel nemůže využít tento zdroj informací ve svůj prospěch.

„Obchodní podmínky FIDIC“ a jejich první verze byla vydána v roce 1987 mezinárodní skupinou odborníků a institucí. V roce 1999 byla vytvořena verze čtyř nových standardních „Obchodních podmínek FIDIC“:

1. Obchodní podmínky, které jsou doporučovány pro stavební nebo inženýrské práce projektované objednatelem nebo jím pověřeným správcem stavby (inženýrem). Podle obvyklých zásad pro tento typ zakázek zhotovitel staví dílo v souladu s projektem, který poskytne objednatel. Stavba však může také zahrnovat některé prvky stavebních, strojních, elektrických a/nebo konstrukčních prací, projektovaných zhotovitelem.

2. Obchodní podmínky, které jsou doporučovány pro stavební nebo inženýrské práce projektované objednatelem nebo jím pověřeným správcem stavby (inženýrem). Podle obvyklých zásad pro tento typ zakázek zhotovitel staví dílo v souladu s projektem, který poskytne objednatel. Stavba však může také zahrnovat některé prvky stavebních, strojních, elektrických a/nebo konstrukčních prací, projektovaných zhotovitelem. Tato verze obchodních podmínek je u nás nejvíce používanou a ve stavební praxi je nazývána Červená kniha FIDIC (The Red Book of FIDIC).

3. Podmínky zakázky pro projekty EPC/„na klíč“, které jsou doporučovány v případě kompletní dodávky např. elektrárny, továrny nebo podobného zařízení, nebo infrastrukturního projektu nebo jiného rozvojového projektu, kdy je požadován vyšší stupeň jistoty za konečnou cenu a čas a tam, kde zhotovitel přebírá plnou zodpovědnost za projekt a provedení stavby, s nižším zainteresováním objednatele. Podle obvyklých zásad pro tento typ zakázky, subjekt zajišťuje veškeré inženýrské práce, dodávky i stavbu (EPC - Engineering, Procurement and Construction). Předává plně vybavené zařízení připravené k provozu ("na klíč").

4. Podmínky jednoduchých zakázek, které se doporučují pro stavební nebo inženýrské práce o relativně malé kapitálové hodnotě. V závislosti na druhu práce a okolnostech může být tato forma rovněž vhodná pro kontrakty o větší hodnotě, zejména pro relativně jednoduchou nebo opakovanou práci nebo pro práci, která trvá krátce. Podle obvyklých zásad pro tento typ zakázky zhotovitel staví dílo v souladu s projektem poskytnutým objednatelem nebo jeho zástupcem (je-li jaký), ale tato forma může být vhodná i pro zakázku, která zahrnuje nebo se zcela skládá i ze stavebních, strojních, elektrických a/nebo konstrukčních prací, projektovaných zhotovitelem.

Výše uvedené čtyři druhy „Obchodních podmínek“, se vždy skládají z „Všeobecných obchodních podmínek“ a „Zvláštních obchodních podmínek“. „Zvláštní obchodní podmínky“ upravují či ruší některé body a odstavce. Tímto se získá dokument, který je připraven pro konkrétní stavbu.

„Všeobecné obchodní podmínky pro zhotovení stavby“ vydané Radou výstavby a Hospodářskou komorou ČR v roce 2007, pod záštitou „Ministerstva průmyslu a obchodu ČR“ a „Ministerstva pro místní rozvoj

ČR“, v souladu s ustanovením §273 Obchodního zákoníku. Tento dokument se snaží standardizovat základní obchodní a navazující právní, organizační a ekonomické vztahy účastníků výstavby v ČR. Jsou určeny pro stavební, případně související montážní práce, jejichž projektovou dokumentaci zabezpečuje objednatel. Jejich použití je doporučeno nejen pro vztahy mezi investorem a vyšším dodavatelem, ale taktéž mezi vyšším dodavatelem a jejich zhotoviteli či pod dodavateli. Účelem jejich aplikace, by mělo být zjednodušení smluvních vztahů.

Všeobecné obchodní podmínky HOCHTIEF CZ, STRABAG, METROSTAV, SKANSKA atd., jsou vytvořeny v rámci jejich vnitro legislativy a používají se hlavně ve vztahu vůči jejím poddodavatelům.

Při prostudování „Obchodních podmínek The Red Book of FIDIC“ a „Všeobecných obchodních podmínek pro zhotovení stavby“ - vydaných Radou výstavby a Hospodářskou komorou ČR v roce 2007, lze zjistit, že oba tyto dokumenty si jsou hodně podobné a řeší:

- právní
- organizační
- ekonomické

vztahy účastníků výstavby. Rozdíl mezi nimi je v tom, že „Obchodní podmínky FIDIC“ jsou více konkrétní a přísnější.

S „Obchodními podmínkami The Red Book of FIDIC“ se lze ve stavební praxi setkat zcela běžně. Následně budou popsány zkušenosti získané u čtyř staveb. Tři z nich byly spolufinancovány evropskou unií z programu ISPA - Rozšíření kanalizačního systému města Ostravy – Stavba I. Kompletace kanalizačních sběračů“, „Nakládání s odpadními vodami a zásobování pitnou vodou v regionu Jesenicka“, „Novostavba veřejné splaškové kanalizace a objektu ČOV v Kravařích“ a jednu stavbu financovalo Ředitelství silnic a dálnic ČR, – „Silnice I/56 Ostrava – prodloužená Míšecká, I. stavba“.

Soustředěním údajů z praxí a studií „Obchodních podmínek The Red Book of FIDIC“ lze precizovat konkrétní rizika a chyby, které se v souvislosti s těmito podmínkami vyskytují v různých etapách stavební zakázky – ve fázích nabídky, přípravy stavby, realizace stavby a to z pohledu jak vyššího dodavatele stavby tak i subdodavatelů.

Nabídka

Při předkládání nabídky, má dodavatel k dispozici „Obchodní podmínky FIDIC“ a lehce rozezná, kterou část „Všeobecných obchodních podmínek“ požaduje investor změnit ve „Zvláštních obchodních podmínkách“.

Větší rozsah „Zvláštních obchodních podmínek“ by měl dodavatele ihned upozornit na možná rizika projektu, i když je někdy tento rozsah odrazem nejistoty nebo nedostatku zkušeností autora podmínek, který s podmínkami nemá dostatečnou praxi a chce se tak pojistit.

Pokud „Všeobecné podmínky“ představují přiměřenou míru rizika, z hlediska ceny, tak pro dodavatele představuje podstatně vyšší riziko text „Zvláštních obchodních podmínek“. V praxi je dost případů, kdy dodavatel nezohlední požadavky investora ve formě „Zvláštních podmínek“ v nabídkové ceně. Obecně, ale platí, že rozsah těchto podmínek je specifický a závisí od jednotlivých případů a neexistuje proto kritérium o jejich předepsaném nebo doporučeném rozsahu.

Neznalost „Obchodních podmínek FIDIC“ v praxi vede často k tomu, že dodavatel ve výběrovém řízení připomínkuje „Všeobecné obchodní podmínky“, případně mění a doplňuje jejich text. Rovněž v případě tzv. vyjednávacích smluv připouští investor diskusi pouze v rozsahu „Zvláštních obchodních podmínek“, a to pouze v omezeném rozsahu.

Stále více jsou, ale vypisována výběrová řízení, kdy jsou dodavatelem předkládány jiné typy smluv, v případě kterých jsou jakékoliv připomínky dodavatele vyloučeny. Tyto jsou označovány v praxi jako tzv. tendrovací smlouvy, kdy pro výběrové řízení platí zásada „take it or leave it“ (vezmi to nebo to nech ležet). I když je většina investorů přesvědčena, že se jedná o nejlepší způsob výběrových řízení a že uvedeným způsobem výběrového řízení jsou všechny problémy investora vyřešeny a cena díla nebude navýšena, v praxi je v tomto případě podáváno nejvíce claimů dodavatelů.

Tento stav je důsledkem skutečnosti, že rozsah podkladů ve výběrovém řízení není vždy jasný, jednoznačný, pro dodavatele srozumitelný a minimálně „Zvláštní obchodní podmínky“ nejsou s dodavatelem projednány.

Význam uzavřené smlouvy a její projednání je na straně investora podceňováno a i když vládne diktát zákazníka, v praxi tak roste rozsah dodatečných požadavků dodavatele, podaných po uzavření smlouvy. Pokud je tak dodavatel nucen zahrnout všechny nejasnosti a rizika do smlouvy s investorem, jeho cena se tak zvyšuje nad únosnou míru.

S ohledem na rozsah značně rozdílných smluvních závazků dodavatele v porovnání s naší obchodní a stavební prací se doporučuje kontrola předložených „Obchodních podmínek FIDIC“ v níže uvedeném rozsahu.

Vypracování rozboru investorem předložených podmínek, jejich výklad a stanovení rizik projektu je tak prakticky nutností a výrazně snižuje riziko dodavatele z důvodu neznalosti těchto podmínek. Kontrolu předložených „Obchodních podmínek FIDIC“ se doporučuje provést minimálně v tomto rozsahu:

- Která verze podmínek FIDIC byla investorem předložena?
- Je definován rozsah „Zvláštních obchodních podmínek“?
- Je definována nadřazenost podkladů a dokumentace?
- Jsou připomínky dodavatele zohledněny ve schvalovacím dopise investora (Letter of Acceptance)?
- Jaké záruky požaduje investor?
- Jaké jsou rozhodující pravomoci inženýra na základě předložené smlouvy?
- Jsou definována rizika na straně investora, včetně působení vyšší moci?
- Je nutné připojištění dodavatele?

Dalším faktorem pro ocenění nabídky je taktéž doba pro odevzdání. S tím souvisí zahrnutí rizik do ceny v přehnané nebo nedostatečné míře. Například v rámci stavby „Nakládání s odpadními vodami a zásobování pitnou vodou v regionu Jesenicka“ byl čas na podání nabídky 2 až 3 měsíce. Tato stavba v sobě zahrnovala realizaci 61 km kanalizace, 27 km vodovodu a rekonstrukci čistírny odpadních vod. Skutečně ocenit takto rozsáhlé dílo reálně s promítnutím všech možných podmínek (geologie, hladina podzemní vody, náročnost rekonstrukce čistírny odpadních vod za provozu atd.) je v daném časovém horizontu nemožné.

K oblasti nabídek lze na závěr zdůraznit, že je klíčová kontrola těch položek, které nejsou pro investora uznatelné vůči dotačním organizacím např. Program ISPA. Program ISPA rozeznává uznatelné a neuznatelné náklady, které se striktně kontrolují a v tu chvíli objednatel nedovolí jejich přefakturaci či změnu ceny z jakéhokoli důvodu.

Mezi neuznatelné náklady patří například:

- u provádění inženýrských sítí to je obnova povrchu komunikace širší než šířka rýhy dle projektové dokumentace a 0,3m na každou stranu od hrany rýhy,
- kanalizační či vodovodní přípojky vyvedené za hranici pozemku,
- atd.

Příprava stavby

Pro přípravu stavby je použití „Obchodních podmínek FIDIC“ velice důležité. Z jeho textu si realizační tým umí vypíchnout body, které je potřeba splnit před zahájením prací a v průběhu realizace vč. termínů odevzdání. Jedná se o předání staveniště, odevzdání Programu, měsíční zprávy, fakturace atd.

Jednou z důležitých částí je zmíněný Program. Jedná se o soubor dokumentů, který se musí odevzdat ke kontrole do 28 dnů od oznámení zahájení prací Správcem stavby zhotoviteli. Program obsahuje: Harmonogram stavby, Finanční harmonogram, Podrobný plán prací, Technologické postupy, Systém zajištění kvality, Kontrolní a zkušební plán, Plán BOZP, Požární plán, Organogram stavby, Havarijní plán, Protipovodňový plán. Program se v průběhu stavby musí doplňovat a měnit dle potřeby.

Realizace stavby

V této části zakázky, je znalost „Obchodních podmínek The Red Book of FIDIC“ prioritou číslo jedna pro celý realizační tým. Je to klíčový materiál, jehož znalost se využije jak vůči objednateli či správci stavby, tak vůči subdodavatelům.

Nejdůležitější z bodů je „Priorita dokumentů“, která je upravena ve „Zvláštních obchodních podmínkách“. V bodu „Priorita dokumentů“ se objevují níže uvedené dokumenty v různém pořadí:

- Všeobecné obchodní podmínky,
- Zvláštní obchodní podmínky,
- Smlouva o dílo,
- Oceněný výkaz výměr,
- Technické specifikace,
- Všeobecné specifikace,
- Zadávací projektová dokumentace,
- Formulář nabídky,
- Ostatní dokumenty, které jsou součástí smlouvy.

Uspořádání tohoto seznamu má zásadní vliv na ekonomický vývoj zakázky (řešení změnových listů), možnost posunu konečného termínu a dalších

důležitých aspektů smlouvy. Při jakémkoli řešení změnových listů se vždy postupuje podle „Priority dokumentů“, zda daný problém nebyl popsán ve „Zvláštních obchodních podmínkách“, Technické specifikaci, atd.

Ve většině případů je možné najít prostor pro jednání, který tvůrci smlouvy a smluvních dokumentů nepodchytili a nebo si neuvědomili návaznosti na „Prioritu dokumentů“.

Pro názornost lze uvést příklad ze stavby „Nakládání s odpadními vodami a zásobování pitnou vodou v regionu Jesenicka“ :

Priorita dokumentů je nastavena v následném pořadí:

- Smlouva a Memoranda o vyjasnění smlouvy
- Oznámení o udělení
- Formulář nabídky vč. dodatku
- Zvláštní podmínky
- Všeobecné podmínky smlouvy
- Technické specifikace
- Projektová dokumentace (výkresy)
- Oceněný výkaz výměr (po aritmetických opravách pokud jsou)
- Tabulky a Jakékoli jiné dokumenty tvořící část smlouvy

Na části stavby č. 2. Jeseník - Bukovice a taktéž na stavbě č.3 Lipová Lázně správce komunikací „Správa silnic Olomouckého kraje“ vydala rozhodnutí o „Zvláštním užívání komunikace“, které bylo nutné pro provádění výkopových prací na komunikacích. Rozhodnutí obsahovalo mimo jiné rozsah finální úpravy komunikace a ten se diametrálně lišil od výkazu výměr, technických specifikací a projektové dokumentace. Ve všech smluvních dokumentech byla popsána finální obnova komunikace pouze v jednom jízdním pruhu, ale Správa silnic Olomouckého kraje požadovala obnovu dvou jízdních pruhů. Na základě tohoto rozhodnutí byl vypracován změnový list, ve kterém byly vyčísleny veškeré vícenáklady na obnovu druhého jízdního pruhu. Objednatel tento změnový list nechtěl uznat z důvodu, že veškerá tyto rizika musí být zohledněna v ceně - tak jak se píše ve „Všeobecných obchodních podmínkách“. Dalším, ale veřejně nevyřčeným důvodem bylo i to, že v danou chvíli se jednalo o neuznatelný náklad z hlediska dotací z Programu ISPA. Programem ISPA byla akce financována z 70% ceny díla.

Studiem dokumentů bylo zjištěno, že v dokumentech k územnímu rozhodnutí, předaných objednatelem (správcem komunikace „Správa silnic Olomouckého kraje“) bylo požadována obnova komunikace v obou jízdnicích pruzích. Vzhledem k tomu, že tento druh dokumentu je zařazen v „Prioritě dokumentů“ jako poslední „Tabulky a jakékoliv jiné dokumenty tvořící součást smlouvy“, jeho váha je nejmenší.

Dodáním těchto důkazů objednateli, byl změnový list v objemu cca 7 mil. Kč podepsán a objednatel si na tyto vícepráce vyřídil úvěr z banky, protože mu náklady nebyly z důvodu jejich neuznatelnosti uhrazeny z programu ISPA.

Další z důležitých a rizikových bodů „Všeobecných obchodních podmínek“ je kapitola „13 Změny a dodatky“, kde je popsáno, že veškeré vícepráce musí zhotovitel zahájit, i když není schválen změnový list. Stačí, když správce stavby dá pokyn k provedení vícepráce. Tento systém je pro zhotovitele velice nevýhodný. Zhotovitel může stihnout předložit objednateli ke schválení změnový list, týkající se dané vícepráce, ale jeho schválení mnohdy trvá i několik měsíců. Vše je v tu chvíli potřeba na stavbě dokumentovat zápisy do stavebních deníků, provádět řádnou fotodokumentaci, a pokud to povaha prací umožňuje (např. změna geologie) nechat si vystavit posudek od nezávislého autorizovaného inženýra jako podpůrný dokument.

Subdodavatelé

Významnou činností řešenou při realizaci díla je problematika subdodavatelství smluv. Kladená otázka je, zda uzavírat se subdodavatelem smlouvu dle obchodního zákoníku nebo na základě „Obchodních podmínek The Red Book of FIDIC“.

Smlouva na základě „Obchodního zákoníku“ není pro projekty většího rozsahu a komplexnější projekty zásadně dostačující. I když je projednání smlouvy na základě „Obchodního zákoníku“ pro dodavatele jednodušší a subdodavatel obvykle argumentuje menším rozsahem prací a menší odpovědností, nemůže taková smlouva pokrýt všechna rizika, která pro dodavatele vyplývají ze smluvních „Obchodních podmínek FIDIC“.

V praxi to znamená, že pokud dodavatel stavby neuzavře identickou smlouvu se subdodavatelem způsobem back-to back-contract, t.j. takzvaně 1:1, nemůže na něj přenést rizika, které pro něj plynou z „Všeobecných obchodních podmínek“ a „Zvláštních obchodních podmínek“ FIDIC na základě smlouvy, kterou uzavřel s investorem. Za taková rizika pak odpovídá dodavatel sám, nehledě na to, že v případě více subdodavatelů narůstá agenda, kde musí provést porovnání rozdílných smluvních a dodacích podmínek, kterou představují na jedné straně „Obchodní podmínky FIDIC“ a na druhé straně u nás užívaný „Obchodní zákon“ nebo „Všeobecné obchodní podmínky“ vytvořené danou firmou.

Uvedené platí rovněž v případě smluv na projektové práce, které zabezpečuje projektant pro generálního dodavatele stavby, který provádí práce na základě smluvních podmínek FIDIC. Uzavření smlouvy na základě „Obchodního zákona“ nebo honorářového řádu ČKA nebo ČKAIT je dříve nebo později zdrojem nedorozumění a rozporů mezi generálním dodavatelem a projektantem.

Závěr

Při zhodnocení „Obchodních podmínek The Red Book of FIDIC“, lze konstatovat, že tyto podmínky jsou při jejich důkladné znalosti výhodné pro zhotovitele a i objednatele. Jejich využití pro velké a složité projekty je důležité, protože jsou rozsáhlé a jsou tak ošetřeny veškeré důležité aspekty smlouvy. Důraz je třeba klást na pořadí a prioritu dokumentů.

Je důležité nenechat se odradit rozsáhlostí a provázaností těchto podmínek. Při opakovaném použití se nalezne prostor pro manévrování vůči smluvním partnerům“.

Literature:

- Obchodní podmínky (The Red Book of FIDIC, first edition 1999)
- Všeobecné obchodní podmínky pro zhotovení stavby, vydané SIA – Rada výstavby a Hospodářská komora ČR

Contact – email

podpora@law.muni.cz